PRO LACEDAEMONIIS

Ἡ στάσις τῆς Σπάρτης κατὰ τὸν μηδικὸν πόλεμον, κατά τε τὴν πρώτην καὶ τὴν δευτέραν φάσιν τῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων τῶν Περσῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀπετέλεσε θέμα συζητήσεως εἰς τὴν νεωτέραν ἐπιστημονικὴν ἔρευναν ἐξ ἀφορμῆς τῶν κάπως ἀσαφῶν πληροφοριῶν, τὰς ὁποίας μᾶς παρέχει ὁ ΗΡΟΔΟΤΟΣ [1]. Ἐκτὸς τῶν ξένων ἐπιστημόνων, οἱ ὁποῖοι ἀπέδωκαν ὀλιγωρίαν εἰς τὴν μὴ πρόθυμον βοήθειαν καὶ τὴν ἐνεργὸν συμβολὴν τῆς Σπάρτης [2], τῆς πρώτης τότε ἐν Ἑλλάδι δυνάμεως, εἰς τὸν ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνα, καὶ ὁ ἡμέτερος ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ [3] ἐνεργότερον ἤλεγξε τὴν στάσιν τῆς Σπάρτης. Καὶ ὡς πρὸς μὲν τὰ γεγονότα τοῦ Μαραθῶνος σχετικῶς μὲ τὴν βραδύτητα τῆς κινητοποιήσεως τῶν σπαρτιατικῶν δυνάμεων, κατόπιν τῆς προσκλήσεως τῆς ἀμέσως ἀπειλουμένης πόλεως τῶν Ἀθηνῶν, τονίζει χαρακτηριστικῶς τὰ ἑξῆς: «οἱ Σπαρτιᾶται δὲν ἐξετίμησαν ἀποχρώντως τὸ μέγεθος τοῦ κινδύνου ὃν ὑφίστατο ἡ αὐτονομία ὁλοκλήρου τοῦ Ἔθνους, καὶ τοῦτο διότι δὲν ἐκινδύνευεν ἀμέσως ἡ ἰδία αὐτῶν πόλις, διότι, ἐν ἄλλαις λέξεσι, δὲν εἶχον τὸ πανελλήνιον ἐκεῖνο αἴσθημα δι' ὃ οἱ Ἀθηναῖοι ἔπεμψαν μὲν ἐπικουρίαν καὶ εἰς Μίλητον καὶ εἰς Ἐρέτριαν, μετὰ δέκα δὲ ἔτη, εὑρεθέντες πάλιν ἐγκαταλελειμμένοι ἕνεκα τῆς ἀδιορθώτου νωθρότητος τῶν Σπαρτιατῶν καὶ δυνάμενοι, διὰ συνθήκης πρὸς τοὺς Πέρσας, οὐ μόνον τὴν αὐτονομίαν νὰ ἀνασώσωσιν ἀλλὰ καὶ πολλὰ νὰ πορισθῶσι πλεονεκτήματα, δὲν κατεδέχθησαν νὰ πράξωσι τοῦτο θυσιάζοντες τὸ ἄλλο ἑλληνικὸν ἔθνος». Διὰ δὲ τὰ γεγονότα τῶν Θερμοπυλῶν, ὁ ἴδιος ὁ συγγραφεύς (αὐτόθι σ. 75) ἀποδίδει εἰς τοὺς Ἕλληνας μέγα λάθος, διότι δὲν ἔστειλαν εἰς τὰς Θερμοπύλας «ὁλόκληρον τὴν δύναμιν αὐτῶν», διότι ἂν ἡ ἀτραπός, λέγει, «ἐφρουρεῖτο ὑπὸ πλειόνων ἀνδρῶν, βεβαίως οὐδὲ ταύτην ἤθελον ἐκπορθήσει ποτὲ οἱ Πέρσαι». Περισσότερον συγκεκριμένως ὁμιλεῖ ὁ καθηγητὴς ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ εἰς ἀξιοπρόσεκτον μελέτην του, καταλογίζων τὴν εὐθύνην κυρίως εἰς τὴν Σπάρτην [4]: «Ἄνευ ἀμφιβολίας, τονίζει, διὰ τὴν μὴ ἀποστολὴν ἐπαρκῶν δυνάμεων εἰς Θερμοπύλας πρὸς πραγματοποίησιν τοῦ σκοποῦ, τὸν ὁποῖον ἔταξεν εἰς τὸν ἐκεῖ ἀγῶνα (Θερμοπύλας) τὸ συμμαχικὸν συνέδριον τοῦ

1 Βλ. 6, 106· 7, 203, 206.

2 Πρβλ. WILAMOWITZ, Aristoteles u. Athen II 85, ἀποδίδοντα «jener bequemen Religiosität, die immer einen starken Beigeschmack von Furcht und bösen Willen hat», CURTIUS, Griech. Geschichte II[5] 26, GROTE II[2] 576.

3 Βλ. Ἱστορία τοῦ Ἑλλην. ἔθνους, ἔκδοσις Ἐλευθερουδάκη Α' τόμ. μ. Β' σ. 36.

4 Βλ. Ἀθηνᾶ τ. 60, 1956, σ. 42 κέξ.· πρβλ. ΜΑΡΙΝΑΤΟΥ, Θερμοπύλαι, 1951, σ. 18 κέξ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ, Θερμοπύλαι, 1956, σ. 52, MUNRO, JHS 22, 1902, σ. 312.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
25/04/2024 01:20:05 EEST - 3.129.39.55

Ἰσθμοῦ, ὑπεύθυνος ἦτο ἐξ ὁλοκλήρου ἡ Σπάρτη», διότι μόνον αὐτή, λέγει, ἠμποροῦσε «καὶ ἄνευ πολλοῦ κόπου νὰ συγκεντρώσῃ δυνάμεις, τόσον ἰδίας, ὅσον καὶ ἐκ τῶν συμμαχικῶν πόλεων τῆς Πελοποννήσου πρὸς συγκρότησιν στρατιᾶς ἐκ 15.000 ἀνδρῶν» [1].

Τὸ θέμα τοῦτο, καθ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν στάσιν τῆς Σπάρτης καὶ κατὰ τὰς δύο φάσεις ποὺ ἐγνώρισαν οἱ ἀγῶνες Ἑλλήνων καὶ Περσῶν εἰς τὴν μητέρα Ἑλλάδα, ἀπησχόλησε καὶ ἐμὲ καὶ τοὺς μαθητάς μου εἰς φροντιστηριακὰ μαθήματα. Τὰ πορίσματα δὲ τῆς τε ἰδίας μελέτης καὶ τῶν συζητήσεών μου μὲ αὐτούς, ἀπολήξαντα εἰς κρίσεις ὑπὲρ τῶν Λακεδαιμονίων, προσφέρω ἐνταῦθα ὡς λιτὸν μνημόσυνον εἰς τὸν τιμώμενον ἀείμνηστον σεβαστὸν συνάδελφον καὶ φίλον Γεώργιον Οἰκονόμον.

Καὶ περὶ μὲν τῆς στάσεως τῆς Σπάρτης, ὅτε μὲ τὴν ἀπόβασιν εἰς τὸν Μαραθῶνα τῶν περσικῶν δυνάμεων ὑπὸ τὸν Δᾶτιν καὶ Ἀρταφέρνην ἠπειλήθη ἀμέσως ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν, ὁ Ηροδοτος (6,105) ἱστορεῖ ὅτι, ἐνῷ ἀκόμη αἱ ἀθηναϊκαὶ δυνάμεις εὑρίσκοντο εἰς τὸ ἄστυ, οἱ στρατηγοὶ τῶν Ἀθηναίων, μόλις ἐπληροφορήθησαν ὅτι ὁ ἐχθρὸς ἔθεσε πόδα εἰς τὸ ἀττικὸν ἔδαφος, ἔστειλαν εἰς τὴν Σπάρτην τὸν ἡμεροδρόμον Φειδιππίδην, ὁ ὁποῖος *ἀπικόμενος . . . ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας* (τῆς Σπάρτης) . . . *τὰ ἐντεταλμένα* (ὑπὸ τῶν στρατηγῶν) *ἀπήγγελλε* (σφι) [2]. Εἰς τὸ στόμα τοῦ ἡμεροδρόμου ὁ Ηροδοτος τοποθετεῖ συγκινητικὴν ἔκκλησιν τῶν Ἀθηναίων πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους... *μὴ περιιδεῖν πόλιν ἀρχαιοτάτην ἐν τοῖσι Ἕλλησι δουλοσύνῃ περιπεσοῦσαν πρὸς ἀνδρῶν βαρβάρων*. Οἱ ρητορισμοὶ ὅμως οὗτοι δὲν ἀποδίδουν ἀκριβῶς τὸ περιεχόμενον τῆς λέξεως «ἐντεταλμένα», οὔτε εἶναι δυνατὸν νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι μία τοιαύτη ἔκκλησις τῶν ἀρχῶν τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν, ἀπευθυνομένη πρὸς τὴν πρώτην τότε δύναμιν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἦτο δυνατὸν νὰ περιορίσῃ τὸν κίνδυνον εἰς μόνην αὐτῶν τὴν πόλιν, ἐνῷ προφανὴς ἦτο ὁ κίνδυνος ποὺ διέτρεχεν ὁλόκληρος ἡ Ἑλλάς. Τοῦτο ἄλλως τε ἔχει ὑπ' ὄψει του καὶ ὁ ἴδιος ὁ Ηροδοτος (αὐτ.) τονίζων χαρακτηριστικῶς εἰς τὴν ἔκκλησιν τοῦ κήρυκος *καὶ γὰρ νῦν Ἐρέτριά τε ἠνδραπόδισται καὶ πόλι λογίμῳ ἡ Ἑλλὰς γέγονε ἀσθενεστέρη*. Εἰς τὸν νοῦν τοῦ ἱστορικοῦ ζωηρὰ εἶναι ἡ ἀντίληψις τοῦ κινδύνου, ὃν διέτρεχεν ὁλόκληρος ἡ Ἑλλὰς μὲ τὴν εἰσβολὴν τῶν Περσῶν εἰς τὸ ἀττικὸν ἔδαφος, παρὰ τὴν προσπάθειάν του, ὅπως δώσῃ ἔμφασιν εἰς τὸν κίνδυνον, τὸν ὁποῖον διέτρεχεν ἡ *ἀρχαιοτάτη πόλις ἐν τοῖσι Ἕλλησι*. Φαίνεται ὅτι, παρὰ τὰ διαδιδόμενα τότε, 50 ἔτη περίπου μετὰ τὰ Μηδικά, ὅτε ὁ Ἡρόδοτος ἔγραφε τὴν ἱστορίαν του, καὶ τὴν προσπάθειαν τῶν Ἀθηναίων ὅπως μειώσουν τὴν συμβολὴν τῆς Σπάρτης εἰς τὸν ὑπὲρ ἐλευθερίας τῆς Ἑλλάδος ἀγῶνα, ὁ ἱστορικὸς εἶχε σαφῆ συνείδησιν τοῦ κινδύνου, τὸν ὁποῖον διέτρεξεν ἡ Ἑλλὰς

1 ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ, αὐτ. σ. 55. Περὶ ἐγωιστικῆς καὶ αὐτόχρημα πελοποννησιακῆς πολιτικῆς τῶν Σπαρτιατῶν βλ. BURY (History of Greece, σ. 273), ἂν καὶ ὁ MUNRO (CAH, 4, σ. 283) χαρακτηριστικῶς τονίζει: «The Peloponnesians would not, could not, come out in full force to fight north of the Isthmus; to hold Thermopylæ and Artemision was to incur a double hazard».

2 Πρβλ. CORN. NEPOS, Miltiades 4, 15:... *Phidippumque cursorem eius generis, qui hemerodromi vocantur, Lacedaemonem miserunt ut nuntiaret quam celeri opus esset auxilio.*

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
25/04/2024 01:20:05 EEST - 3.129.39.55

ὅλη ἀπὸ τὴν ἐπιδρομὴν τῶν Περσῶν. Ἀντὶ ὅμως νὰ ἐμβαθύνῃ εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς πολιτικῆς καταστάσεως, οἵα αὕτη διεμορφώθη εἰς τὴν Ἑλλάδα εἰς τὰς παραμονὰς τῆς ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος ἐκστρατείας τῶν Περσῶν, καὶ εἰς τὴν τότε ὅτε ἔγραφε τὴν ἱστορίαν του, περιορίζεται εἰς αὐτὴν καὶ μόνην τὴν ἀφήγησιν τῆς ἀποστολῆς τοῦ κήρυκος καὶ τῶν λεχθέντων ὑπ' αὐτοῦ, ἀφίνων οὕτω κενὸν εἰς αὐτήν.

Ἡ ἀποστολὴ τοῦ Φειδιππίδου εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς Σπάρτης ἐκ μέρους τῆς κυβερνήσεως τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν διὰ τὴν κοινὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ περσικοῦ κινδύνου φανερώνει, ὅτι μεταξὺ τῶν δύο πόλεων εἶχε προηγηθῆ συνεννόησις, τὴν ὁποίαν ὁ BUSOLT[1] χαρακτηρίζει ὡς κανονικὴν ἀμυντικὴν συμμαχίαν. Μολονότι δὲ διὰ μίαν τοιαύτην ἐκδοχὴν δὲν ἔχομεν ἔρεισμα, προερχόμενον ἀπὸ τὰς πηγάς, ἐν τούτοις ἡ φράσις τοῦ ΗΡΟΔΟΤΟΥ εἰς τὴν κάπως τεταραγμένην ἐνταῦθα ἀφήγησίν του, ὅτι οἱ ἄρχοντες τῆς Σπάρτης ἤκουσαν τὴν ἀγγελίαν τοῦ κήρυκος μὲ πολὺ διαφέρον καὶ ἐπροθυμοποιήθησαν νὰ στείλουν εἰς τοὺς Ἀθηναίους βοήθειαν, ... *τοῖσι δὲ ἔαδε.. βοηθέειν*, μᾶς ἐπιτρέπει νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι ἔπειτα ἀπὸ τὰ γεγονότα τῆς Ἰωνικῆς ἐπαναστάσεως καὶ τὴν ἐπιτυχῆ δρᾶσιν τοῦ περσικοῦ ναυτικοῦ εἰς τὴν Κύπρον καὶ τὸν Ἑλλήσποντον ὁ κίνδυνος ἐπιχειρήσεων τῶν Περσῶν ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος ἐφαίνετο πολὺ προσεχής. Τὸν κίνδυνον τοῦτον οὐδόλως ὀλιγώτερον ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους ἀντελήφθησαν οἱ Σπαρτιᾶται, ἡγεμόνες τῆς παλαιοτέρας συμμαχίας εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἐὰν τὸ συντηρητικὸν πνεῦμα τῶν ἐφόρων ὡς πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν τοῦ κόσμου τῆς Σπάρτης δὲν ἐπέτρεψεν ἄλλοτε νὰ δώσουν οὗτοι τὴν ζητηθεῖσαν βοήθειαν εἰς τὰς Ἰωνικὰς πόλεις, αἱ ὁποῖαι ἀπηυθύνθησαν διὰ τοῦ Ἀρισταγόρου πρὸς τὴν Σπάρτην, ὡς τὴν πρώτην πόλιν εἰς τὴν Ἑλλάδα, καθὼς μᾶς πληροφορεῖ ὁ ΗΡΟΔΟΤΟΣ (5,50), τοῦτο δὲν σημαίνει ἔλλειψιν τῆς δεούσης προοπτικῆς εἰς τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν τῆς Σπάρτης. Αὕτη διέβλεπε σαφῶς ὁποίας συνεπείας θὰ εἶχε τὸ κίνημα τοῦ Ἀρισταγόρου, ὄχι μόνον διὰ τὴν τύχην αὐτῶν τούτων τῶν πόλεων, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν Ἑλλάδα. Καὶ εἰς τοῦτο δὲν διεψεύσθη. Ἤδη, ὅπως εἶχε διαμορφωθῆ ἡ πολιτικὴ κατάστασις, μετὰ τὴν ἀτυχῆ ἔκβασιν τῆς Ἰωνικῆς ἐπαναστάσεως, τὰ πράγματα ἐπέβαλλον εἰς τὴν Σπάρτην νὰ ἔλθῃ εἰς συνεννόησιν μὲ τὰς Ἀθήνας διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν ἀπὸ κοινοῦ τοῦ ἐπικειμένου κινδύνου. Ἡ ἐπελθοῦσα εἰς τὰς Ἀθήνας κυβερνητικὴ μεταβολὴ μὲ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ Μιλτιάδου διηυκόλυνε πολὺ τὰς συνεννοήσεις τῶν δύο πόλεων. Τὸ κόμμα τῶν Ἀλκμαιωνιδῶν, τὸ ὁποῖον διέκειτο ἐχθρι-

1 Griech. Geschichte II², σ. 579· πρβλ. BERVE, Miltiades (Hermes Einzelschriften – Heft 2) σ. 71, 74. =PRESTEL, Die antidemokratische Strömung in Athen des 5. Jahrh. bis zum Tod Perikles, σ.19 σημ.61. Περὶ τῆς θεωρίας ὅτι αἱ Ἀθῆναι μετὰ τὴν πτῶσιν τῶν τυράννων προσετέθησαν εἰς τὴν πελοποννησιακὴν συμμαχίαν βλ. BELOCH (Gr. Gesch. I² 1, 394, 3) KAHRSTEDT (Gr. Staatsrecht I, 1922, 28), EHRENBERG (RE 3 A, 1384). Τὴν ἄποψιν αὐτήν, παρὰ τὴν ἀντίθετον γνώμην τοῦ BERVE (αὐτ. σημ. 1) πρβλ. SCHAEFER, Staatsform u. Politik, 1932, σ. 204²) θεωρῶ μᾶλλον πιθανήν, διότι δὲν εἶναι δυνατὸν ἄλλως νὰ νοηθῇ ἡ ἐπέμβασις τῆς Σπάρτης εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἡ συμβολή της εἰς τὴν ἔξωσιν τοῦ Ἱππίου, καθὼς καὶ ἡ ἐνεργὸς δρᾶσις, κατόπιν προσκλήσεως τοῦ Ἰσαγόρου, πρὸς παραμέρισιν τοῦ Κλεισθένους καὶ ἐξασφάλισιν τοῦ ἀριστοκρατικοῦ πολιτεύματος εἰς τὰς Ἀθήνας (πρβλ. ΠΑΠΑΣΤΑΥΡΟΥ, Ἀρχαία Ἱστορία Ι², σ. 212 ἑξ.). Μετὰ τὸ γεγονὸς τοῦτο καὶ τὴν ἑδραίωσιν τῆς ἀθηναϊκῆς δημοκρατίας ἡ συμμαχία αὐτή, ὡς ἦτο ἐπόμενον, ἔπαυσε νὰ ὑφίσταται.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
25/04/2024 01:20:05 EEST - 3.129.39.55

κῶς πρὸς τὴν Σπάρτην εἶχε παραμερισθῆ ἀπὸ τὴν ἀρχήν, ὁ δὲ Μιλτιάδης ὡς novus homo, ἀναλαβὼν τὴν κυβέρνησιν τῶν Ἀθηνῶν, ἠκολούθησε πολιτικὴν στενῆς συνεργασίας μὲ τὴν Σπάρτην[1]. Τῆς πατροπαροδότου αὐτῆς πολιτικῆς συνεχιστὴς ὑπῆρξεν, ὡς γνωστόν, ὁ υἱός του Κίμων.

Μεταξὺ λοιπὸν Μιλτιάδου καὶ τῶν ἐφόρων τῆς Σπάρτης διεξήχθησαν συνεννοήσεις καὶ κατεστρώθησαν πολεμικὰ σχέδια πρὸς ἀπόκρουσιν τοῦ ἐγγίζοντος εἰς τὴν Ἑλλάδα κινδύνου. Καρπὸς τῶν διεξαχθεισῶν διαπραγματεύσεων ἦτο ἡ ἐκ μέρους τῆς Σπάρτης ἀνάληψις ὑποχρεώσεως πρὸς ἀποστολὴν ἐνισχύσεων στρατιωτικῶν, μόλις ἡ κυβέρνησις τῶν Ἀθηνῶν θὰ ἔστελλε μήνυμα εἰς τὴν Σπάρτην, ὅτι ὁ ἐχθρὸς ἦν ἐν ὄψει. Ὥστε ἡ ἐσπευσμένη ἀποστολὴ τοῦ ἡμεροδρόμου Φειδιππίδου τότε μόνον γίνεται νοητή, ὅταν ἔχωμεν ὑπ' ὄψει τὰς προηγηθείσας μεταξὺ τῶν δύο πόλεων συνεννοήσεις.

Καὶ ἤδη τίθεται τὸ ἐρώτημα· ἔσπευσαν πράγματι τότε οἱ ἔφοροι νὰ ἀποστείλουν τὴν βοήθειαν ποὺ εἶχον ὑποσχεθῆ, ὥστε αὕτη νὰ φθάσῃ εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης τὴν κατάλληλον στιγμήν; Ὁ Ηροδοτος (6,106) μᾶς πληροφορεῖ, ὅτι, ὅταν ὁ Φειδιππίδης ἀνήγγειλεν εἰς τοὺς ἄρχοντας τὰ *ἐντεταλμένα*, ἐκεῖνοι ἀπήντησαν εἰς αὐτόν, ὅτι παρὰ τὴν θέλησίν των νὰ βοηθήσουν τοὺς Ἀθηναίους, *ἀδύνατα... σφι ἦν τὸ παραυτίκα ποιέειν ταῦτα οὐ βουλομένοισι λύειν τὸν νόμον· ἦν γὰρ ἱσταμένου τοῦ μηνὸς εἰνάτη, εἰνάτῃ δὲ οὐκ ἐξελεύσεσθαι ἔφασαν μὴ οὐ πλήρεος ἐόντος τοῦ κύκλου· οὗτοι μὲν νῦν τὴν πανσέληνον ἔμενον.*

Ἐνῷ δὲ ὁ Ed. Meyer (Gesch. d. Alt. III § 193 σημ.) χαρακτηρίζει τοὺς προβληθέντας αὐτοὺς θρησκευτικοὺς λόγους ἐκ μέρους τῶν ἀρχῶν τῆς Σπάρτης ὡς μεταγενεστέραν ἐπινόησιν, ὁ δὲ Poehlmann (Griech. Gesch. [1914] σ. 120[2]) ὡς κακόβουλον ἀθηναϊκὴν ἐπινόησιν «gehässige athenische Erfindung» εἰς τὴν πραγματικότητα, κατὰ τὸν Meyer, ἡ στρατιωτικὴ βοήθεια τῶν Σπαρτιατῶν ἔφθασεν εἰς τὸ δυνατὸν χρονικὸν διάστημα. Διὰ τὴν κινητοποίησιν δὲ τῶν δυνάμεων τούτων ἐχρειάσθησαν 6 ἡμέραι. Ὁ ἴδιος ὁ συγγραφεὺς προσθέτει: «Das ist gewiss nicht zu viel, beweist aber, wie wenig man für den Ernst der Situation vorbereitet war». Ὁ ὑπολογισμὸς τοῦ Meyer καλύπτει, νομίζω, τὸ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ τῆς 9ης τοῦ μηνὸς μέχρι τῆς 15ης, ὅτε ὁ κύκλος τῆς σελήνης ἦτο πλήρης. Κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ κατεβλήθη κάθε προσπάθεια, ὅπως κινητοποιηθῇ ἡ κατάλληλος δύναμις πρὸς ἀποστολὴν βοηθείας εἰς τοὺς Ἀθηναίους. Αἱ συνθῆκαι ὅμως ὑπὸ τὰς ὁποίας εὑρέθη τότε ἡ Σπάρτη δὲν ἦσαν εὐμενεῖς. Ὁ Πλατων (Νόμοι III 692 D. 698 E) παρέχει τὴν πληροφορίαν: *οὗτοι δὲ* (οἱ Σπαρτιᾶται) *ὑπό τε τοῦ πρὸς Μεσσήνην ὄντος τότε πολέμου καὶ εἰ δή τι διεκώλυεν ἄλλο αὐτούς, οὐ γὰρ ἴσμεν λεγόμενον, ὕστεροι δ' οὖν ἀφίκοντο τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης γενομένης μιᾷ ἡμέρᾳ*[2]. Ἐὰν πράγματι εὑρίσκοντο τότε οἱ Σπαρτιᾶται εἰς πόλεμον πρὸς τοὺς Μεσσηνίους δὲν ἠμποροῦμεν μετὰ βεβαιότητος νὰ ὑποστηρίξωμεν, διότι τοιοῦτο γεγονὸς δὲν προκύπτει ἀπὸ

1 Πρβλ. berve, σ. 75.

2 Πρβλ. Πλατ. Μενέξ. 240c: ...*τούτων δὲ τῶν μὲν πραχθέντων, τῶν δ' ἐπιχειρουμένων οὔτ' Ἐρετριεῦσιν ἐρρήθησεν Ἑλλήνων οὐδεὶς οὔτε Ἀθηναίοις πλὴν Λακεδαιμονίων· οὗτοι δὲ τῇ ὑστεραίᾳ τῆς μάχης ἀφίκοντο.*

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
25/04/2024 01:20:05 EEST - 3.129.39.55

ἄλλας πηγάς[1]. Εἶναι μᾶλλον πιθανόν, ὅτι πρὸς πρόληψιν ἐνδεχομένης ἐξεγέρσεως τῶν Μεσσηνίων οἱ Σπαρτιᾶται, πρὶν ἐξαγάγουν δύναμιν ἐκ 2000 ἐπιλέκτων ὁπλιτῶν, θὰ ἔλαβον τὰ κατάλληλα μέτρα καὶ θὰ ὥρισαν τὰς ἀναγκαίας φρουράς, διὰ νὰ ἐξουδετερώσουν κάθε ἀντιπερισπασμόν, ὁ ὁποῖος ἦτο δυνατὸν νὰ προέλθῃ ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸν αὐτῆς. Ὁ φόβος ἐξεγέρσεως τῶν Εἱλώτων τῆς Μεσσηνίας συνεῖχε πάντοτε τοὺς Σπαρτιάτας. Καὶ πρὶν μέν, ἀλλὰ καὶ 25 ἔτη βραδύτερον, μετὰ τὰ γεγονότα τοῦ Μαραθῶνος, καθὼς ἱστορεῖ ὁ ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ (1,101), οἱ Λακεδαιμόνιοι *διεκωλύθησαν... ὑπὸ τοῦ γενομένου σεισμοῦ, ἐν ᾧ καὶ οἱ εἵλωτες αὐτοῖς καὶ τῶν περιοίκων Θουριᾶταί τε καὶ Αἰθαιῆς ἐς Ἰθώμην ἀπέστησαν* καὶ δὲν εἰσέβαλον εἰς τὴν Ἀττικήν, καθὼς εἶχον ὑποσχεθῆ εἰς τοὺς Θασίους, οἱ ὁποῖοι ἀπεστάτησαν ἀπὸ τὴν Ἀθηναϊκὴν συμμαχίαν (465). Ἡ ἐκστρατεία λοιπὸν τῶν Σπαρτιατῶν, ἡ ὁποία συνέπεσε μετὰ τὴν πανσέληνον, ἔχω τὴν γνώμην ὅτι δὲν ὠφείλετο εἰς λόγους θρησκευτικούς, ἀλλὰ εἰς τὴν λῆψιν τῶν ἀναγκαίων μέτρων πρὸς πρόληψιν ἐνδεχομένων ἀναστατώσεων ἐκ μέρους τῶν Εἱλώτων, καθὼς καὶ εἰς τὴν προετοιμασίαν ἰσχυρᾶς στρατιᾶς, ἡ ὁποία θὰ διήρχετο διὰ χώρας ἐχθρικῆς, οἵα ἦτο τὸ Ἄργος.

Οἱ Σπαρτιᾶται ὁπλῖται, κατὰ τὸν ΗΡΟΔΟΤΟΝ (6, 120), ἀνέπτυξαν μεγάλην ταχύτητα διὰ νὰ προφθάσουν τοὺς Ἀθηναίους καὶ συμμετάσχουν καὶ αὐτοὶ εἰς τὸν ἀγῶνα: ... *Λακεδαιμονίων δὲ ἧκον εἰς τὰς Ἀθήνας δισχίλιοι μετὰ τὴν πανσέληνον, ἔχοντες σπουδὴν πολλὴν καταλαβεῖν* καὶ *τριταῖοι ἐκ Σπάρτης ἐγένοντο ἐν τῇ Ἀττικῇ*. Παράλληλος δὲ πρὸς τὴν πληροφορίαν τοῦ πατρὸς τῆς ἱστορίας εἶναι καὶ ἡ τοῦ ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ (Πανηγ. 86), ὁ ὁποῖος λέγει τὰ ἑξῆς χαρακτηριστικὰ περὶ τῆς προθυμίας, ἣν ἐπέδειξαν οἱ Λακεδαιμόνιοι: *πάντων τῶν ἄλλων ἀμελήσαντες* (οἱ Λακεδαιμόνιοι) *ἧκον ἡμῖν ἀμυνοῦντες, τοσαύτην ποιησάμενοι σπουδήν, ὅσην ἂν τῆς αὐτῶν χώρας πορθουμένης. σημεῖον* (87) *δὲ τοῦ τάχους καὶ τῆς ἀμίλλης τοὺς μὲν γὰρ ἡμετέρους προγόνους φασὶ τῆς αὐτῆς ἡμέρας πυθέσθαι τε τὴν ἀπόβασιν τῶν βαρβάρων καὶ βοηθήσαντας ἐπὶ τοὺς ὅρους τῆς χώρας μάχῃ νικήσαντας τρόπαιον στῆσαι τῶν πολεμίων, τοὺς δ' ἐν τρισὶν ἡμέραις καὶ τοσαύταις νυξὶ διακόσια καὶ χίλια στάδια διελθεῖν στρατοπέδῳ πορευομένους.*

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω γίνεται φανερόν, ὅτι οἱ Σπαρτιᾶται ἔσπευσαν τότε προθύμως νὰ συμμορφωθοῦν πρὸς τὰς ὑποχρεώσεις των, αἱ ὁποῖαι ἀπέρρεον ἀπὸ τὰ συμπεφωνημένα μὲ τοὺς Ἀθηναίους, εὐθὺς ὡς ἠγγέλθη εἰς αὐτοὺς ἡ ἀπόβασις ἐχθρικῶν δυνάμεων εἰς τὴν Ἀττικήν. Τὴν ἐπικειμένην δὲ ἄφιξιν αὐτῶν εἶχε πληροφορηθῆ ἐγκαίρως ἡ περσικὴ στρατιωτικὴ ἡγεσία προφανῶς ἀπὸ αἰχμαλώτους ἢ προδότας αὐτομόλους, καθὼς μᾶς πληροφορεῖ ὁ ἔμπειρος περὶ τὰ στρατιωτικὰ ΚΟΡΝΗΛΙΟΣ ΝΕΠΩΣ (Milt. 5). Τοῦτο ὑπῆρξε καὶ ἡ αἰτία τῆς τροποποιήσεως τοῦ περσικοῦ ἐπιτελικοῦ σχεδίου καὶ ἡ ἐπιχειρηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἀρταφέρνους ἀπόπειρα ἀποβάσεως περσικῶν δυνάμεων καὶ τοῦ ἱππικοῦ εἰς τὸ Φάληρον. Ἐὰν δὲν ἐπεχειρεῖτο ἡ κίνησις αὐτὴ τῶν Περσῶν, ὅπως καταλάβουν τὰς Ἀθήνας[2], ὁ Μιλτιάδης

1 Πρβλ. JACOBY (Frg. Griech. Hist. III Komm. σ. 114 ἑξ., 169 ἑξ.), ἀπορρίπτοντα τὴν πληροφορίαν τοῦ Πλάτωνος ὡς ἐστερημένην ἱστορικῆς σημασίας. Ἄλλως οἱ HILLER V. GAERTRINGEN καὶ LATTERMANN, Hira u. Andania, 71 Winckelmannsprogr., Berlin 1911, σ. 11.

2 ΠΑΠΑΣΤΑΥΡΟΥ, Ἀρχ. ἱστορία Γ², σελ. 261.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
25/04/2024 01:20:05 EEST - 3.129.39.55

δὲν θὰ ἔσπευδε νὰ ἐνεργήσῃ τὴν ἐπίθεσιν εἰς τὸν Μαραθῶνα εὐθὺς ὡς ἐπληροφορήθη *ὡς εἶεν* (οἱ Πέρσαι) *χωρὶς οἱ ἵππεῖς* (ΣΟΥΙΔΑΣ ἐν λ.), ἡ δὲ ἐκλεκτὴ σπαρτιατικὴ δύναμις, ἀφιχθεῖσα εἰς Ἀθήνας *τῇ ὑστεραίᾳ τῆς μάχης*, θὰ ἐπρόφθανε νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ συμμετάσχῃ τῆς δόξης τοῦ Μαραθῶνος. Ἔχω λοιπὸν τὴν γνώμην, ὅτι ἡ Σπάρτη ὡς ἡγεμὼν πόλις ἐστάθη τότε εἰς τὸ ὕψος της, ἐκτιμήσασα δεόντως τὸν κίνδυνον, ὃν διέτρεχεν ἡ Ἑλλὰς κατὰ τὴν ἀπόβασιν τῶν ἐχθρικῶν δυνάμεων εἰς τὴν Ἀττικήν, καὶ ἔσπευσε νὰ δράσῃ ἀπὸ κοινοῦ μὲ τοὺς Ἀθηναίους ὅσον ἐπέτρεπον αἱ συνθῆκαι ὑφ' ἃς τότε εὑρέθη, πράξασα τὸ καθῆκόν της.

Ἐρχόμεθα ἤδη νὰ ἴδωμεν, ἐὰν καὶ κατὰ τὴν δευτέραν φάσιν τῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων τῶν Περσῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ Σπάρτη ἔπραξε προθύμως καὶ τότε τὸ καθῆκόν της, συμβαλοῦσα διὰ τῶν δυνάμεών της εἰς τὴν ἐναντίον τῶν Περσῶν ἄμυναν.

Ἀπὸ τὰς πηγὰς[1] πληροφορούμεθα, ὅτι ἤδη τὸ φθινόπωρον τοῦ 481 συνῆλθον εἰς τὸν Ἰσθμὸν *πρόβουλοι* [Ἑλλήνων τῶν] *τὰ ἀμείνω φρονεόντων*, οἱ ὁποῖοι κατέληξαν εἰς ὡρισμένας ἀποφάσεις ὡς πρὸς τὴν κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν ἄμυναν τῶν ἑλληνικῶν δυνάμεων. Ἡ συνέλευσις αὐτὴ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ἑλληνικῶν πόλεων, τῆς ὁποίας ἡ πρωτοβουλία ὀφείλεται εἰς τὴν Σπάρτην καὶ τὰς Ἀθήνας, ἀποτελεῖ τὸ σπουδαιότερον πολιτικὸν γεγονός, τὸ ὁποῖον ἔγινε τότε εἰς τὴν Ἑλλάδα[2], τὴν ἐπιτευχθεῖσαν δηλαδὴ «συμμαχίαν» κυρίως μεταξὺ τῶν δύο πρώτων πόλεων[3] τῆς Σπάρτης καὶ τῶν Ἀθηνῶν. Τὸ σχέδιον, τὸ ὁποῖον ἀπεφασίσθη ὑπὸ τῶν προβούλων νὰ τεθῇ εἰς ἐφαρμογὴν συνίστατο εἰς τοῦτο: *ἐς Θεσσαλίην πέμπειν κατὰ θάλασσαν πεζὸν στρατὸν φυλάξοντα τὴν ἐσβολὴν .. μεταξὺ .. Ὀλύμπου τε ὄρεος καὶ τῆς Ὄσσης*. Ἡ ἀποσταλεῖσα ἐκεῖ δύναμις διὰ τὴν φύλαξιν τοῦ στενοῦ τῶν Τεμπῶν ἀνήρχετο εἰς «μυρίους ὁπλίτας», ἦτο δὲ ὑπὸ τὴν στρατηγίαν τοῦ Λακεδαιμονίου Εὐαινέτου καὶ τοῦ Ἀθηναίου Θεμιστοκλέους.

Τὸ προκεχωρημένον ὅμως αὐτὸ φυλάκιον τῶν συμμάχων Ἑλλήνων ἠναγκάσθη νὰ συμπτυχθῇ, λόγῳ τῆς ἐπελθούσης πολιτικῆς μεταβολῆς εἰς τὴν Θεσσαλίαν, τῆς ὁποίας τὴν κυβέρνησιν ἀνέλαβον οἱ μηδίσαντες Ἀλευάδαι. Κατ' ἀπόφασιν τῶν συνέδρων εἰς τὸν Ἰσθμὸν ὡρίσθη νέον στρατηγικώτατον ἔρεισμα ἀμύνης, τὸ στενὸν τῶν Θερμοπυλῶν. Τὸ κύριον ὅμως βάρος τῆς ἀμύνης εἰς τὸν ὅλον ἀγῶνα ἐτοποθετήθη εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ὁ συμμαχικὸς στόλος ἐκ 270 πλοίων, ἐκ τῶν ὁποίων 100 ἦσαν ἀθηναϊκαὶ τριήρεις ὑπὸ τὸν Λακεδαιμόνιον ναύαρχον Εὐρυβιάδην καὶ τὸν στρατηγὸν Θεμιστοκλέα, ἔπλευσεν εἰς τὸ Ἀρτεμίσιον[4], ὅπως, ἀφ' ἑνὸς μὲν συντονίζῃ τὴν δρᾶσίν του μὲ τοὺς πλησίον μαχομένους εἰς τὴν ξηράν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅπως φράξῃ τὴν εἴσοδον εἰς τὰ στενὰ τοῦ Μαλιακοῦ καὶ τοῦ Εὐβοϊκοῦ κόλπου ναυτικῶν περσικῶν δυνάμεων. Ἡ ἀνάθεσις τῆς ἀνωτάτης στρατηγίας εἰς Λακεδαιμόνιον ναύαρχον, μολονότι ἡ Σπάρτη μόνον 10 τριήρεις ἦτο εἰς θέσιν νὰ διαθέσῃ, ἐνῷ αἱ ἀθηναϊκαὶ τριήρεις ἀπετέλουν τὸ $^1/_3$ τῆς ὅλης κατὰ θάλασσαν συμμαχικῆς δυνάμεως, εἶναι χαρακτηριστικὴ τῆς ὑπολήψεως καὶ τοῦ κύρους τῆς Σπάρ-

1 Βλ. ΗΡΟΔ. 7, 132, 145, 172· πρβλ. ΠΛΟΥΤ. Θεμ. 6.
2 Παρὰ τὴν γνώμην τοῦ SCHAEFER, Staatsform u. Politik, 1932, σ. 67.
3 Βλ. E. BIKERMANN, Mélanges F. de Vischer III, 1950, σ. 99 κέξ.
4 Βλ. ΗΡΟΔ. 7, 175.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
25/04/2024 01:20:05 EEST - 3.129.39.55

της μεταξὺ τῶν συμμάχων πόλεων κατὰ τὴν κρίσιμον ἐκείνην διὰ τὸ ἔθνος στιγμήν.

Ἐὰν ὅμως ἡ δύναμις τὴν ὁποίαν ἡ Σπάρτη προσέφερε τότε κατὰ θάλασσαν ἦτο μικρὰ καὶ ἀθηναϊκὴ ἡ πρωτοβουλία τὸ κέντρον τοῦ βάρους τοῦ ἀγῶνος νὰ τοποθετηθῇ εἰς τὴν θάλασσαν, ἡ Σπάρτη ἀνέλαβε προθύμως νὰ ἐπωμισθῇ τὸ βάρος τῆς ἀμύνης εἰς τὴν ξηράν. Τὸν πυρῆνα τῆς στρατιᾶς ἀπετέλεσαν 1000 *ὁπλῖται ἱκανοὶ Λακεδαιμόνιοι*, εἰς τοὺς ὁποίους δέον νὰ συνυπολογισθοῦν 300 Σπαρτιᾶται, περίοικοι, καὶ Εἵλωτες[1]· τὸ τέταρτον δηλαδὴ τῆς ἐκ 4000 Πελοποννησίων στρατιᾶς, ἡ ὁποία ὑπὸ τὸν βασιλέα τῆς Σπάρτης Λεωνίδαν ἐστάλη εἰς Θερμοπύλας, διὰ νὰ προκαταλάβῃ *τὰς ἐν τοῖς στενοῖς παρόδους καὶ κωλύσοντας προάγειν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα τοὺς βαρβάρους· ἔσπευδον γὰρ τοὺς τὰ τῶν Ἑλλήνων προελομένους ἐντὸς περιλαβεῖν καὶ σώζειν εἰς τὸ δυνατὸν τοὺς συμμάχους*. Ἡ πληροφορία αὐτὴ προερχομένη ἀπὸ τὸν Ἔφορον (παρὰ ΔΙΟΔ. 9, 4) εἶναι δυνατὸν νὰ παραλληλισθῇ πρὸς τὴν τοῦ ΗΡΟΔΟΤΟΥ (9, 203) χαρακτηρίζοντος τὸν ὑπὸ τὸν Λεωνίδαν στρατὸν ὡς *προδρόμους τῶν ἄλλων... συμμάχων* (οἱ ὁποῖοι) *προσδόκιμοι πᾶσαν εἶεν ἡμέρην*. Μολονότι ὁ ΗΡΟΔΟΤΟΣ δὲν μᾶς λέγει ἐὰν αἱ *προσδόκιμοι* αὐταὶ ἐνισχύσεις ἀπὸ τὴν Σπάρτην ἔφθασαν κάποτε, ἐν τούτοις εἶναι δυνατὸν νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι πράγματι ἡ ἀντιμετωπίσασα τὸν ἐπερχόμενον εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐχθρὸν δύναμις τῶν συμμάχων ὑπερέβη τοὺς 7000 ἄνδρας, περὶ ὧν μᾶς πληροφορεῖ ἡ παράδοσις[2]. Ἡ δύναμις αὐτή, κυρίως ἡ τῶν Πελοποννησίων, ἀρίστη ἀπὸ ἀπόψεως ποιοῦ καὶ ὁπλισμοῦ, ἔχουσα δὲ ἠθικὸν πολὺ ἀνώτερον τοῦ τῶν Περσῶν, ἦτο ἀρκούντως ἱκανὴ νὰ ἀνακόψῃ ἀσφαλῶς τὸν δρόμον τοῦ ἐχθροῦ καὶ νὰ ἀποβῇ τεῖχος ἀδιαπέραστον εἰς τὴν ἐξόχως στρατηγικὴν αὐτὴν θέσιν τῶν Θερμοπυλῶν[3]. Ἐὰν ἔχωμεν ὑπ' ὄψει ὅτι τρεῖς περίπου ἑκατονταετηρίδας βραδύτερον ὁ βασιλεὺς Ἀντίοχος εἰς τὸ ἴδιον στενὸν ἐθεώρησεν ἱκανὰς τὰς ἐκ 10.000 ἀνδρῶν δυνάμεις του, διὰ νὰ ἀποκρούσουν τὸν ἄριστον τότε στρατὸν τῶν Ρωμαίων ὑπὸ τὸν Acilium Glabrionen[4], τότε εἶναι δυνατὸν μετὰ βεβαιότητος νὰ ὑποστηρίξωμεν, ὅτι αἱ σταλεῖσαι ὡς ἐμπροσθοφυλακὴ εἰς τὰ στενὰ τῶν Θερμοπυλῶν δυνάμεις ἦσαν πλέον ἢ ἱκαναί, τοὐλάχιστον διὰ τὰς πρώτας ἐκεῖ ἐπιχειρήσεις. Ἐὰν ὁ ἀγὼν δὲν ἐκράτησεν ἐπὶ πολύ, τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν ἀμέλειαν τῶν Φωκέων νὰ κρατήσουν ἀκοίμητοι τὴν φρούρησιν τῆς Ἀνοπαίας ἀτραποῦ. Ὑπῆρξε πράγματι σφάλμα τοῦ Λεωνίδου τὸ ὅτι δὲν ἐξετίμησε δεόντως τὴν ἐκτάκτως σπουδαίαν στρατηγικὴν θέσιν, ἣν εἶχεν ἡ ἀτραπός, καὶ ἐνεπιστεύθη τὴν φρούρησιν αὐτῆς εἰς ἄνδρας μὴ ἐπιτηδείους. Τὰ πράγματα θὰ εἶχον διάφορον ἔκβασιν, ἐὰν ἡ φρουρὰ τῆς Ἀνοπαίας ἦτο ἐνισχυμένη μὲ ἀριθμόν τινα Σπαρτιατῶν καὶ ἐφρουρεῖτο ἐπιμελῶς. Τοῦτο γίνεται ἀντιληπτὸν ἀπὸ αὐτὴν ταύτην τὴν ἀφήγησιν τοῦ ΗΡΟΔΟΤΟΥ (7, 218), ὁ ὁποῖος ὁμιλεῖ περὶ πανικοῦ, καταλαβόντος τὸν Ὑδάρνην, ὅταν κατὰ τὴν διάβασιν τῆς ἀτραποῦ ἀπροσδοκήτως συνήντησε στρατόν, φρουροῦντα αὐτήν: *ὡς δὲ εἶδον ἄνδρας ἐνδυομένους ὅπλα, ἐν θώματι*

1 ΗΡΟΔ. 7, 229. 8, 25· πρβλ. Ἔφορον παρὰ ΔΙΟΔ. 9, 4, ΙΣΟΚΡ. Πανηγ. 90 = Ἀρχίδ. 99.

2 ΗΡΟΔ. 7, 202, ΔΙΟΔ. 11, 4. ΙΣΟΚ. Πανηγ. 9 = Ἀρχ. 99 πρβλ. BELOCH, Griech. Gesch. II² σ. 41, 43, ἀναβιβάζοντα εἰς 10.000 τὴν ὅλην δύναμιν καὶ MUNRO, CAH IV σ. 283.

3 Πρβλ. GRUNDY, Persian War, σ. 261 καὶ 303.

4 LIVIUS, 36, 15 = BELOCH ἔ.ἀ.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
25/04/2024 01:20:05 EEST - 3.129.39.55

ἐγένοντο· ἐλπόμενοι γὰρ οὐδέν σφι φανήσεσθαι ἀντίξοον ἐνεκύρησαν στρατῷ. ἐνθαῦτα Ὑδάρνης καταρρωδήσας μὴ [οἱ Φωκέες] ἔωσι Λακεδαιμόνιοι, εἴρετο Ἐπιάλτην ὁποδαπὸς εἴη ὁ στρατός... Ἡ ἄμυνα λοιπὸν τῶν γενναίων ὑπερασπιστῶν τοῦ στενοῦ τῶν Θερμοπυλῶν δὲν ἐκράτησεν, ὅπως προέβλεψεν ἡ στρατιωτικὴ ἡγεσία τῆς Σπάρτης, ἕνεκα τοῦ σφάλματος τούτου, διὰ τὸ ὁποῖον δὲν εὐθύνεται ἡ σπαρτιατικὴ κυβέρνησις [1]. Ἡ στρατιωτικὴ ἡγεσία τῆς πόλεως ἐδείχθη ἀξία καὶ ἔλαβε τὰ ἐνδεικνυόμενα μέτρα, τὰ ὁποῖα ἐπέβαλλεν ἡ κρίσιμος διὰ τὴν Ἑλλάδα ὅλην ὥρα. Ἡ κατὰ τὰ ἄλλα συντηρητικὴ πολιτικὴ τῶν ἐφόρων δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ φανῇ τότε τόσον μυωπικὴ καὶ νὰ παραγνωρίσῃ τὸν ἐπικρεμάμενον δι' ὅλην τὴν Ἑλλάδα κίνδυνον, ἀλλ' ἔπραξεν ὁμοίως, ὅπως καὶ αἱ Ἀθῆναι, τὸ καθῆκόν της διὰ τὴν προάσπισιν τῆς «κοινῆς ἐλευθερίας» [2] καὶ ἐξεπλήρωσε καὶ αὐτὴν τὴν φορὰν πλήρως τὰς ὑποχρεώσεις της, αἱ ὁποῖαι ἀπέρρεον ἀπὸ τὴν συναφθεῖσαν συμμαχίαν. Τὴν ἅμιλλαν τῶν δύο πόλεων, Ἀθηνῶν καὶ Σπάρτης, εἰς τὸν ἐναντίον τῶν Περσῶν ἀγῶνα, διὰ τὴν κοινὴν τῶν Ἑλλήνων σωτηρίαν, διατυπώνει κατὰ τρόπον ἀνάγλυφον ὁ ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ (Πανηγ. 85), ἡ κυριωτέρα πηγὴ ποὺ ἔχομεν τοῦ τετάρτου π. Χ. αἰῶνος, λέγων τὰ ἑξῆς: *Ἀεὶ μὲν.. οἵ θ' ἡμέτεροι πρόγονοι καὶ Λακεδαιμόνιοι φιλοτίμως πρὸς ἀλλήλους εἶχον, οὐ μὴν ἀλλὰ περὶ καλλίστων ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις ἐφιλονίκησαν, οὐκ ἐχθροὺς ἀλλ' ἀνταγωνιστὰς σφᾶς αὐτοὺς εἶναι νομίζοντες, οὐδ' ἐπὶ δουλείᾳ τῇ τῶν Ἑλλήνων τὸν βάρβαρον θεραπεύοντες, ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς κοινῆς σωτηρίας ὁμονοοῦντες, ὁπότεροι δὲ ταύτης αἴτιοι γενήσονται περὶ τούτου ποιούμενοι τὴν ἅμιλλαν. Ἐπεδείξαντο δὲ τὰς αὑτῶν εὐψυχίας πρῶτον μὲν ἐν τοῖς ὑπὸ Δαρείου πεμφθεῖσιν. ἀποβάντων γὰρ αὐτῶν εἰς τὴν Ἀττικὴν οἱ μὲν οὐ περιέμειναν τοὺς συμμάχους, ἀλλὰ τὸν κοινὸν πόλεμον ἴδιον ποιησάμενοι πρὸς τοὺς ἁπάσης τῆς Ἑλλάδος καταφρονήσαντας ἀπήντων τὴν οἰκείαν δύναμιν ἔχοντες, ὀλίγοι πρὸς πολλὰς μυριάδας..... οἱ δὲ* (Σπαρτιᾶται) *οὐκ ἔφθασαν πυθόμενοι τὸν περὶ τὴν Ἀττικὴν πόλεμον..... Μετὰ δὲ ταῦτα γενομένης τῆς ὕστερον στρατείας, ἣν αὐτὸς Ξέρξης ἤγαγεν..... πρὸς δὴ τὸν οὕτω μέγα φρονήσαντα καὶ τηλικαῦτα διαπραξάμενον καὶ τοσούτων δεσπότην γενόμενον ἀπήντων διελόμενοι τὸν κίνδυνον, Λακεδαιμόνιοι μὲν εἰς Θερμοπύλας πρὸς τὸ πεζόν, χιλίους αὐτῶν ἐπιλέξαντες καὶ τῶν συμμάχων ὀλίγους παραλαβόντες, ὡς ἐν τοῖς στενοῖς κωλύσοντες αὐτοὺς περαιτέρω προελθεῖν, οἱ δ' ἡμέτεροι πατέρες ἐπ' Ἀρτεμίσιον, ἑξήκοντα τριήρεις πληρώσαντες πρὸς ἅπαν τὸ τῶν πολεμίων ναυτικόν. ταῦτα δὲ ποιεῖν ἐτόλμων..... Λακεδαιμόνιοι μὲν ζηλοῦντες τὴν πόλιν τῆς Μαραθῶνι μάχης καὶ ζητοῦντες αὐτοὺς ἐξισῶσαι καὶ δεδιότες, μὴ δὶς ἐφεξῆς ἡ πόλις ἡμῶν αἰτία γένηται τοῖς Ἕλλησι τῆς σωτηρίας.*

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΣΤΑΥΡΟΥ

1 Πρβλ. BELOCH, Griech. Gesch. II² σ. 100 ἑξ. 2 Πρβλ. Ἔφορον παρὰ ΔΙΟΔ. 11, 4, 4.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
25/04/2024 01:20:05 EEST - 3.129.39.55